

Artilleriet på T38

Kanonen på T38 är en sk "40/36-a" (Bofors 40 mm automatkanon, modellår 1936). Denna pjäs tillfördes motortorpedbåtarna i och med att T32-serien byggdes i början av 50-talet. Äldre mtb hade 20 mm-kanoner eller enbart kulsprutor, men då T32-typen var större än tidigare mtb kunde dessa utrustas med den modernare 40 mm-kanonen. 40/36 var världens första helautomatiska kanon, och kom även att bli världens mest sålda kanon vilket enligt somliga hade betydelse för andra världskrigets utgång. De flesta av våra örlogsfartyg vid den tiden utrustades med denna pjäs.

Kanonen var främst avsedd för luftförsvar men kunde givetvis även användas mot sjömål. Eldhastigheten är 120 skott i minuten och max skjutavstånd ca 10 000 meter. Pjäsen väger 1,2 ton. Betjäningen bestod av fyra man; pjäsbefälhavare/eldledare, höjdriktare, sidriktare och laddare tillika pjäsmekaniker. Till skillnad från modernare pjäser är 40/36-an endast handriktad, vilket innebär att samtliga i betjäningen måste vara på plats för att det hela skulle fungera.

Riktarnas uppgift var att hela tiden hålla siktet på målet. Detta var dock inte alltid helt lätt på en så rörlig plattform som en mtb. Ni som har åkt med T38 kan kanske tänka er detta. Efter eldöppning reglerade eldledaren med hjälp av en korrektör siktnställningen beroende på hur de första skotten låg i förhållande till målet. Hur elden (skotten) låg kunde han se eftersom dessa var försedda med spårljus. Från bryggan gavs målangivning och eldöppningsorder via telefon till eldledaren. Eldledaren skötte avfiringen med en pedal. Då riktarna inte hade någon telefon var det inte alltid så lätt att kommunicera internt på pjäsen på grund av motorbuller och fartvind. Ofta fick detta ske genom ryggdunkningar och pekande. Ammunitionen förvarades i akterskarpen (akterpiken), dagsbehovet i en beredskapslåda på däck samt i ställ på själva pjäsen. Som ammunitionslangare fungerade fria vaktens motormän, vilka alltid vistades på däck.

Det gällde att pjäsbetjäningarna var ordentligt samtrimmade för att allt skulle fungera. Därför övades betjäningarna redan innan de mönstrade ombord på mtb. Detta skedde på örlogsskolorna iland, i en "riktardom" som fanns både på Berga och i Karlskrona. Pjäsen stod där på en rörlig plattform och som mål användes på film inspelade flygplan som gjorde anfall. Filmen spelades upp på ett kupolformat innertak. Dessa anläggningar finns inte kvar längre, men byggnaderna finns kvar. I Karlskrona t ex, på Bataljon af Trollen, inrymmer numera riktardomen Örlogsskolornas planetarium. Domen är alltså inte byggd för planetariet, som många idag kanske tror.

När nya mtb skulle byggas i mitten av 50-talet fanns önskemål om att utrusta dessa med den modernare maskinriktade 40-mm pjäsen m/48 med riktstativ. En sådan pjäs utprovades också under en tid på T35 och T41. Denna visade sig dock vara för tung. På T42-serien behöll man därför 40/36-an.

För säkerhets skull bör vi kanske påpeka att kanonen på T38 numera är ett museiexemplar. Kanonen går alltså inte att skjuta med på riktigt eftersom vissa vitala delar är bortplockade. De grönmärkta projektiler som är uppsatta på pjäsen är blinda sådana. Dessa användes i verkligheten vid laddövningar.

Lars Nilsson